

УДК 338.48(477):341.31(045)

**TRANSFORMATION OF DOMESTIC TOURISM IN UKRAINE DURING
THE WAR: FORECASTING PROSPECTIVE TYPES OF TOURISM
ТРАНСФОРМАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГО ТУРИЗМУ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ:
ПРОГНОЗУВАННЯ ПЕРСПЕКТИВНИХ ВИДІВ ТУРИЗМУ****Chorna N. M. / Чорна Н. М.***d.h.s., prof. / д.і.н., проф.*

ORCID: 0000-0002-6709-6364

*Vinnitsia Institute of Trade & Economics**of State University of Trade & Economics, Vinnitsia, Soborna 87**Вінницький торговельно-економічний інститут**Державного торговельно-економічного університету, м. Вінниця, Соборна 87***Antoniuk K. H. / Антонюк К. Г.***PhD /доктор філософії*

ORCID: 0000-0003-4566-7792

*Vinnitsia Institute of Trade & Economics**of State University of Trade & Economics, Vinnitsia, Soborna 87**Вінницький торговельно-економічний інститут**Державного торговельно-економічного університету, м. Вінниця, Соборна 87*

Анотація. У статті розглянуто популярні види внутрішнього туризму в умовах військової агресії. Визначаючи перспективи розвитку туризму в майбутньому, варто врахувати трансформацію видів туризму у повоєнний період, який буде характеризуватися популярністю нових напрямків туризму. Доведено необхідність розробки стратегій відновлення туристичного сектору, популяризації маловідомих туристичних ресурсів, формування унікальних туристичних продуктів, враховуючи світові тенденції популярних видів туризму, просувати українську автентіку.

Ключові слова: туризм, трансформація, перспективи, внутрішній туризм, тренди галузі

Вступ.

Економіка України зазнає впливу глобальних викликів, спричинених війною, особливо негативного впливу на індустрію туризму, зі скороченням туристичних потоків, руйнуванням туристичної інфраструктури, пошкодженням транспортних ліній, повітряного простору та пасажиропотоку. Проте, навіть в таких умовах, туризм трансформується, адаптується та підлаштовується під сучасні реалії і потребує дослідження популярних напрямків і формування перспектив для свого розвитку. Дослідження тематики трансформації внутрішнього туризму в Україні під час війни потребує конкретизації за популярними видами туризму, які є актуальними на сьогоднішній день та прогнозування цих видів у майбутньому. Метою статті є дослідження трансформацій внутрішнього туризму України під час війни, трендів галузі та її перспективних напрямків.

Основний текст.

Широкомасштабна збройна агресія росії проти України супроводжується нищенням та руйнацією української культурної спадщини, що негативно вплине на відновлення культурно-пізнавального туризму. Український інститут національної пам'яті документує воєнні злочини проти пам'яток культури. Усі

ці зриви мають наслідки, які потребують тривалого післявоєнного викорінення, пристосування, відновлення, стабілізації та реконструкції.

Тим не менш, туристична індустрія України адаптувалася до умов війни і поступово перейшла до інших форм. Тепер у готелі зупиняються вже не іноземні туристи з ЄС чи Близького Сходу, а іноземні дипломати, громадські активісти, журналісти видань зі всього світу та різноманітні волонтери. Наприклад, лише у 2022 році в Україну в'їхало майже 2 мільйони іноземців, 1 мільйон із яких уже в'їхав в Україну під час повномасштабного вторгнення РФ [6].

Вже в 2023-му, за даними Української асоціації туристичних агенцій, кількість відпочинкових поїздок, якщо порівняти з минулим роком, збільшилася на 30% [6].

Цікаво, що активні бойові дії не завадили хасидам святкувати Рош га-Шана в Умані у 2022 році. Так, 23 тисячі паломників все ж приїхали до міста, що вдвічі перевищило очікування влади. Для прикладу, під час пандемії коронавірусу у 2020 році на свято прибуло 2,5 тисячі, а у 2021-му – 30 тисяч. Поновився частково і внутрішній туризм. Тут найпопулярнішими серед українців стали більш безпечні західні регіони України. Найбільше на відпочинок у 2023 році їдуть у Чернівецьку, Львівську та Закарпатську області. Водночас відчутне падіння доходів є на півдні країни – на Одещині, Миколаївщині, Херсонщині [7].

У поєднанні з ситуацією в Україні внутрішній туризм сформував певний тренд. Це такі тенденції:

- зростання популярності санаторно-курортного (оздоровчого) туризму;
- популярність бронювання подорожей «на завтра»;
- коротка тривалість туристичних подорожей;
- зміна вимог потенційних туристів до туристичних об'єктів та закладів;
- зміна іміджу українських мандрівників та їх портрету як споживача туристичних послуг;
- індивідуальні подорожі стають все більш популярними;
- популярними є туристичні проекти, спрямовані на допомогу Збройним силам України [3].

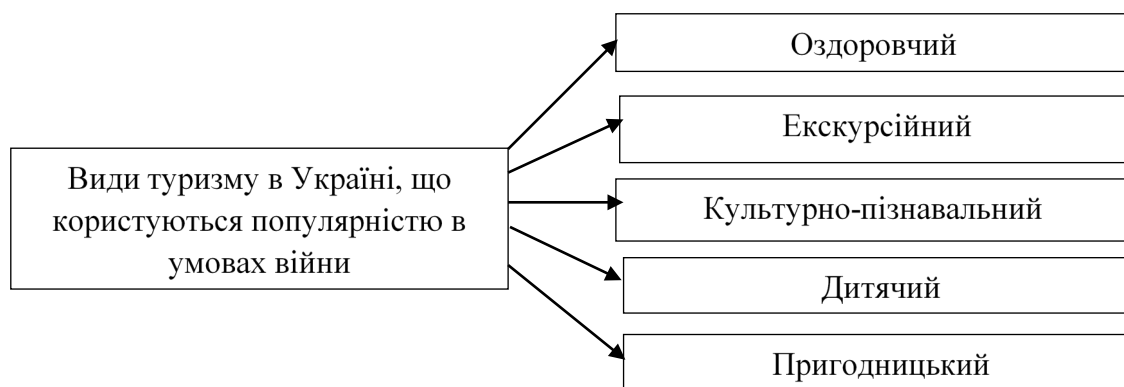
Важлива тенденція, яка відзначається в галузі внутрішнього туризму, полягає в тому, що серед бронювань переважають санаторний (оздоровчий) відпочинок та відпочинок для заспокоєння, якомога далі від повітряних тривог та вибухів. Здоров'я стало особливо цінним в умовах війни. Люди прагнуть відпочивати в безпечному та спокійному середовищі, де можна відновити своє здоров'я та емоційний стан, про що свідчить статистика продажів, опублікована компанією Join UP!, яка спеціалізується на продажі туристичних послуг в Україні. Згідно з опублікованими даними, більшість замовлень (44,4%) пов'язані з санаторними турами. На другому місці за популярністю – поїздки до Карпат (29%). Третім за популярністю напрямком є гірськолижні курорти (19,5%), попит на які зростає в зимовий період [3]. Крім того, українці відправляються в автобусні подорожі країною, купують тури до санаторіїв на морському узбережжі, обирають міський туризм та спеціалізований дитячий відпочинок (рис. 2).

Рисунок 2. Напрямки подорожей внутрішнього туризму в Україні (станом на листопад 2022)

Джерело: сформовано на основі [2]

За даними дослідженнями виділяємо такі види внутрішнього туризму, які користуються популярністю серед українців в умовах війни (рис.3).

Рисунок 3. Популярні види внутрішнього туризму у сучасних реаліях

Джерело: сформовано на основі [2]

Основним приймаючим регіоном став Захід України. Цього року влітку вперше було зафіксовано непогані показники щодо бронювання житла на короткий термін – як у Карпатах, так і на морському узбережжі, в районі Коблево-Одеси. Але потім росія підірвала Каховську ГЕС, що повністю зупинило відпочинок на морі в Україні цього сезону. Однією з помітних змін у туристичній індустрії України стала зміна пріоритетів по регіонах для відпочинку. Раніше влітку більшість туристів віддавало перевагу морському відпочинку, і набагато менша частина вибирала літній відпочинок у горах. Але з початком війни більшість популярних морських курортів Азовського та Чорного моря стали взагалі недоступними. А ті, що доступні, стали небезпечними. Офіційного відкриття морського сезону цього року так і не відбулося, хоча планувалося відкрити кілька пляжів в Одеській та Миколаївській областях. Але загалом замість морського відпочинку зараз обирають відпочинок у Карпатах. Цей гірський регіон пропонує унікальну природну красу, різноманітність водних об'єктів, безліч активних видів відпочинку та можливості для екологічного туризму [5].

Незважаючи на те, що західна Україна є відносно безпечною для туристів, на сьогоднішній день їх є небагато. Великого напливу туристів немає на жодному популярному курорті – Буковелі, Трускавці, Східниці чи Шацьких озерах. Також від війни постраждав перспективний медичний туризм, а саме, оздоровлення, репродуктивна медицина та стоматологія. Іноземці бояться їхати в Україну, а самі українці не мають на це коштів. Більшість санаторіїв перепрофілювалися на реабілітаційні центри та приймають постраждалих від війни [4].

Ситуація з воєнними діями призвела також до зміни аудиторії туристів. Якщо раніше основними внутрішніми туристами були пари та сім'ї з чоловіками, то зараз основними мандрівниками стали жінки та діти. Усе це призвело до істотної зміни динаміки складу туристичних груп, і навіть появи попиту на різні види туристичних послуг. Ця тенденція призвела до перегляду пропозицій щодо відпочинку та послуг, бізнес став пропонувати більш зручні, безпечні та цікаві опції для жінок та дітей [5].

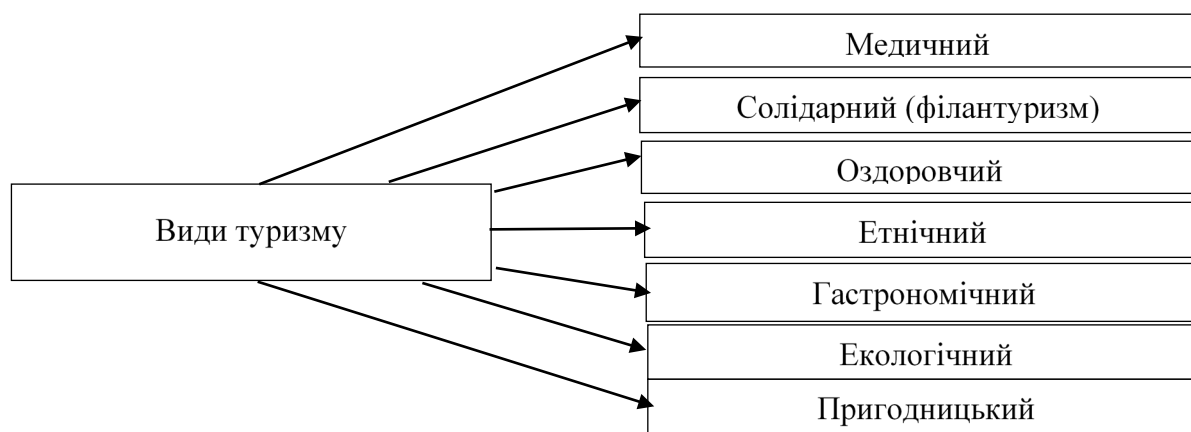
Однак незважаючи на поглиблення поточної кризи у туристичному напрямі, і на практичне знищення туризму у південних напрямках України, туристичний потенціал нашої країни залишається достатньо високим [5].

Слід розвивати нові для нас напрямки туризму – волонтерський, солідарний, діловий тощо. Ситуація в цій галузі поступово змінюється після повномасштабного вторгнення росії. Якщо на початку війни міжнародний туризм обмежувався лише перерахованими формами бізнесу, то згодом привабливість України для іноземних туристів змінилася. Зокрема, з'явилися форми волонтерського та солідарного туризму. Приміром, прикладом солідарного туризму може бути замовлення обідів у ресторані в Бучі, співробітники якого пережили окупацію, може бути оплата вхідного квитка якихось послуг, наприклад в екопарку. І ці кошти заклади використовують, щоб відновити свою територію, поповнити колекцію тварин [8].

Державне агентство розвитку туризму виявило ключові туристичні тенденції, які будуть визначати майбутнє розвитку галузі туризму. Ці тренди включають в себе широкий спектр аспектів, від сталості довкілля та підтримки місцевих громад до популярності нових, менш відомих напрямків та гастрономічного туризму [9]. За підсумками викладеного та аналізу прогнозів Державного агентства розвитку туризму, доцільно виділити види туризму, які будуть перспективними для розвитку (рис. 4.).

Для України насамперед постає ключове питання щодо подальших заходів з відновлення, управління, інвестування туристичної галузі, пошуку та просування нових перспективних напрямків галузі, трансформації існуючих видів та популярних напрямків туризму під вимоги сучасного туриста та світові тенденції, адаптація до світового туристичного ринку, промоція та політика галузі, що направлена на просування національного туристичного продукту, використовуючи всі раніше невідомі туристичні «родзинки».

Доцільним є також формування та просування туристичних кластерів, шляхом залучення інвестицій та впровадження ефективної державної політики. При цьому, залучені інвестиції будуть поступово зростати за рахунок кращого задоволення потреб рекреантів під час подорожі [1].

Рисунок 4. Види туризму, що є перспективними для розвитку в Україні
 Джерело: сформовано на основі [8, 9]

Висновки.

Наша країна має значний туристичний потенціал, про що свідчить наявність різноманітних туристичних ресурсів, що обумовлює можливість розвитку широкого спектру видів туризму. Вже зараз необхідно будувати стратегії відновлення туристичного сектору, популяризації маловідомих туристичних ресурсів, формувати унікальні туристичні продукти, враховуючи світові тенденції популярних видів туризму, просувати українську автентіку, тим самим формуючи гастрономічний, етнічний та ностальгічний туризм, а також працювати над впровадженням та інвестуванням таких нових видів туризму як солідарний, філантуризм, екологічний, пригодницький.

Література:

1. Внутрішній туризм в Україні зростає попри бойові дії. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3619754-vnutrisnij-turizm-v-ukraini-zrostaє-popri-bojovi-dii.html>
2. Державне агентство розвитку туризму України. URL: https://www.facebook.com/photo/?fbid=660260209624840&set=a.236178152033050&locale=uk_UA
3. Зарубіна А.В., Онойко Ю.Ю., Щербатюк Н.І. Сучасні тенденції розвитку внутрішнього туризму. *Економіка та суспільство*. 2023. № 48. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2227/2150>
4. Зарубіна А.В., Сіра Е.О., Демчук Л.І. Особливості туризму в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. № 41. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1543/1484>
5. Нові пріоритети. Чому важливо розвивати туризм в Україні навіть під час війни. URL: <https://www.rbc.ua/rus/travel/novi-prioriteti-chomu-vazhливо-rozvivati-1691070748.html>
6. Туризм в умовах повномасштабної війни: куди їхати, який напрям обирати та як планувати свої подорожі. URL: <https://forbes.ua/lifestyle/turizm-v-umovakh-povnomasshtabnoi-viyni-kudi-ikhati-yakiy-napryam-obirati-ta-yak-planuvati-svoi-podorozhi-20102023-16759>
7. Туризм під час війни. Як галузь виживає та готується до відновлення.

URL: <https://hub.kyivstar.ua/articles/turyzm-pid-chas-vijny-yak-galuz-vyzhyvaye-ta-gotuyetsya-do-vidnovlennya>

8. Що таке солідарний туризм і як розвивають галузь під час війни. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3720542-so-take-solidarnij-turizm-i-ak-rozvivaut-galuz-pid-cas-vijni.html>

9. Як подорожі будуть популярними: названі головні туристичні тренди майбутнього. URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/2825/yak-podorozi-budut-populyarnimi-nazvani-golovni-turisticni-trendi-maibutnyogo>

***Abstract.** The article discusses popular types of domestic tourism in conditions of military aggression. Determining the prospects for the development of tourism in the future, it is worth taking into account the transformation of types of tourism in the post-war period, which will be characterized by the popularity of new directions of tourism, namely medical, solidarity (philanthropic), health, ethnic, gastronomic, ecological, adventure tourism. It was determined that it is necessary to build strategies for the restoration of the tourism sector, popularize little-known tourist resources, create unique tourist products, taking into account the world trends of popular types of tourism, and promote Ukrainian authenticity.*

***Key words:** tourism, transformation, prospects, domestic tourism, industry trends.*

Стаття відправлена: 18.03.2024 р.

© Антонюк К.Г.